

Сашо Стоицов

Капсула
Самостоятелна изложба

10 юни – 29 юли 2022
Откриване: 10 май, петък, 16:00 – 20:00, Галерия Sarieva

Галерия Sarieva има удоволствието да представи изложбата „Капсула“, включваща няколко групи непоказвани пред публика живописни творби на Сашо Стоицов от 70-те и 80-те години на ХХ век. Изложбата продължава линията на интерес на галерията да открива и представя ранното творчество на художници, което допринася за историята на съвременното изкуство. Изложбата е реализирана съвместно с художника и ще бъде открита в негово присъствие.

Сашо Стоицов е роден през 1952 г. в Благоевград. Завършва Националната художествена гимназия, София през 1971 г. и след дипломирането се връща в родния си град, където прави собствено ателие, в което се пазят първите му творби и до днес. Ателието се превръща в място за срещи на творци, приятели, свободно място за слушане на музика извън комунистическата действителност, маркирала обществения, социалния и артистичния живот в България до 1989 г. В този период Сашо експериментира с техниката, тематиката и представянето на картините си. Голяма част от творбите му са отхвърляни от журитата на Общите художествени изложби (ОХИ), които за времето си са основното място за изява на авторите в контролираната художествена система от Съюза на българските художници и държавата. Съвсем естествено той попада в авангарда на концептуалните действия на прага на прехода и участва в първите прояви на т.нар. „неконвенционални изкуства“ в България. Впоследствие Сашо Стоицов става основател на художествената „Група Благоевград“ – свободно формиране на художници. През 1988 г. с групата той прави легендарната художествена акция и изложба „11.11.88“ – един от първите форуми на концептуално изкуство у нас, а през 1989 г. организира първата национална изложба за „неконвенционално“ изкуство „11.11.89“ в Художествената галерия на Благоевград. Участва и в някои от най-важните за развитието на българското изкуство изложби като: „Земя и небе“ (1989), „Каймак-арт“ (1992), „N-форми? Реконструкции и интерпретации“ (1994), „Експорт-Импорт“ (2003) и др. От 1998 г. живее и работи в Ню Йорк. Завръща се в България през 2010 г. и днес е активен участник в артистичния живот в страната, постепенно възстановява и дейностите си в Благоевград, като организира резиденции и изложби за млади художници.

Както и неколцина други художници, започнали творческия си път през 70-те и 80-те години, чието творчество едва днес се преоткрива (който също са в нашето поле на интерес), можем да предположим, че с най-ранните си творби Сашо Стоицов създава един специфичен локален соцпопарт. Той е далеч от познатия западен попарт на капиталистическото консуматорско общество, отново използва субективен критичен език, но е базиран на социалистическата реалност. В този смисъл днес Сашо Стоицов влиза в търсенията на актуалните изкуствоведски изследвания за 60-те–70-те години в Източна Европа, Латинска Америка, Близкия изток и Азия, които проследяват тези течения вече през дистанцията на времето. Формирането и еманацията на този художествен език на Сашо Стоицов са фокусът на изложбата „Капсула“ в галерия „Сариева“.

Сашо Стоицов създава зряло творчество още през 1973–1974 г., когато е на 21–22 години и е в ателието си в Благоевград. Стилът на Сашо е живописен, жив, сюрреалистичен, див и започнал да се отклонява и да контрира традиционното изкуство и дори човешкото поведение. Персонажите му са ярки индивидуалности, различни от другите, те са мечтатели, бунтари, те са тук, но и в собствена реалност, усеща се тяхната свобода. Творби, които можем да отбележим от този период, са познатата ни „Саксофонист в банята“ (1973) и представената за първи път пред публика в настоящата изложба „Без название, Пролет“ (1974). И в двете творби виждаме човешка фигура, положена в битова домашна соцсреда, но и в двете творби значението и функцията на пространството са изместени от други значения. Банята се превръща в единственото място за свободна изява на музиканта в „Саксофонист в банята“. В „Без название, Пролет“ майката с детска количка е между вътре и вън, между дома със спомена от фотографиите и разходката по есенната улицата; падат есенни листа, а детето държи пролетна клонка. Това, което прави също впечатление, е, че чисто художествено авторът е избрал да положи фигурите в среда на квадратни плочки, без значение дали те ще са на дома или на улицата. Макар и да е буквална, а не абстрактна като в по-късните му картини, метафората за геометричния грид като символ на пространството на личността и системата се появява тук за първи път. И двете картини са отхвърлени от ОХИ изложбите.

Пикът на ранния период на Сашо Стоицов е през 80-те с големите фотореалистични композиции и портрети, които се отличават със своята хладна отстраненост. Това са творби, между които: „Едно семейство“ (1979), „Програма Андрей“ (1980), „Програма Любима“ (1980), „Програма Братанов“ и другите „програми“, „Констатация“ (1984), „Съхранение на енергия“ (1984) и др. Тук персонажите са по-прибрани, те не са различни от останалите, а са типични представители на обществото. Бихме казали, че раздвоеността им е по-психологически неуловима, те са бинарни като смисъл. Картините са наситени със специфично застинала напрежение, а названията им напомнят за концептуалната капсула на времето, в която художникът изгражда своето живописно занимание. Тази капсула, от една страна, е безспорно свързана със строго формулираното социалистическо битие на всеки гражданин, но от друга страна — със световните тенденции в развитието на технологиите и обществото, които дълго време сме смятали за далечни на българските творци от онова време. По това време Сашо вярва, че ние като човечество сме част от вселенно цифрово програмиране, което може да се възпроизведе не само от човека. Той споделя, че се чувства различно по време на правенето на тези работи и се стреми те да изглеждат направени механично, неемоционално, да липсва разказ и емоции. Самата техника и процес на „правене“ на картините са изобретени от автора и включват документиране на приятели на художника с фотоапарат, прожектиране на изображенията на платното с диапроектор, използване на линия, лепенки, пръскане на боя за фон с прахосмукачка, надрисуване в реалистичен стил. Човешките фигури изглеждат поставени в безкрайни равнини, в безтегловност, в ритмични редувания, които днес, през разширеното си от дигиталното, напреднало в научното си познание съзнание, можем да интерпретираме като вълни, вибрации, холограми и редица др. Творбите изглеждат неръкотворно и изпреварили времето си. В изложбата „Капсула“ в галерия Sarieva ще бъдат представени две творби от този период, които, изненадващо, не са показвани пред публика досега. Това са „Програма Любима“ (1980) и „Без название, 1979“. Ако за „Програма Любима“ важи това, което и за другите портретни творби от периода, то чисто геометричната „Без название, 1979“ изглежда програмна и безспорно обогатява прочита на творчеството на автора. За нея по повод изложбата Стоицов казва: „творбата представя пробивите в системата“, а ние бихме добавили — така както всяка една личност би могла да бъде именно такъв пробив в системата.

След този живописен период авторът като че ли излиза от живописата за кратко и преминава към обекти и инсталации с битови предмети, реализирани около 1988 г. (като „Бум в енергетиката“, 1988, „Домашна екология“, 1988, „Дупка в паркета“, 1989). Изложбата „Капсула“ изважда от архива и по-малки портрети и творби на Сашо Стоицов от 70-те години, както и подготвителни рисунки и материали, съпътствали автора, които също са интересен ресурс за почитателите на Сашо Стоицов. Тя дава сгъстена картина за една будна артистична личност, която се развива смело и бързо във време, което традиционно смятаме за бавно.

Изложбата „Капсула“ е естествено развитие в преоткриването и представянето на ранното творчество на Сашо Стоицов от организациите, включени в Sarieva/Hub, чрез събития, текстове, групови и самостоятелни изложби, реализирани от 2011 г. насам.